

**Fri att leva ditt liv
som du vill.**

Innehåll

Förord.....	2
Inledning.....	3
En jämställd förskola och skola	4
Förskolan.....	4
Grundskolan och gymnasiet.....	5
En socialpolitik för jämställdhet	6
Hedersförtryck och kvinnors integration	8
Jämställdhetspolitik för jobb och företagande	10
Idrott och kultur som skapar jämställdhet.....	11
Jämställd stadsbyggnad och trafik.....	13
Jämställd omsorg	15
Kommunen som arbetsgivare.....	16

Förord

Liberalism och jämställdhet går hand i hand. Friheten att göra egna livsval, friheten att bestämma över den egna kroppen, känna sig trygg i sitt hem, göra ett yrkesval fritt från könsstereotyper, att kunna välja partner eller att välja leva ensam är liberala grundvärden. De ska gälla alla, oavsett kön eller könsidentitet. Storstäder som Stockholm ger större utrymme för valmöjligheter och för en friare livsstil. Stockholmsregionen ska fortsätta att ligga i framkant för fria livsstilsval, för kvinnors karriärmöjligheter och för pojkar att våga vara plugghästar. Liberalerna ska fortsätta öka friheten för varje människa att forma sitt eget liv.

För trots att kampen för jämställdhet har pågått i över 100 år är den ännu inte vunnen. Inkomstskillnader, kvinnors villkor på arbetsmarknaden, våld mot kvinnor, och inte minst de sexuella trakasserier och övergrepp som kom i strålkastarljuset i samband med metoo, är bara några exempel på att kampen för ett jämställt samhälle måste fortsätta. Jämställdhetsfrågorna fortsätter att engagera människor. I valet 2018 var jämställdhet den tredje viktigaste frågan för väljarna.

För att Liberalerna ska vara en relevant röst för feminism och ett relevant parti för dem som brinner för jämställdhet, måste det jämställdhetspolitiska arbetet utvecklas. Mot bakgrund av detta beslöt förbundsstyrelsen i september 2020 att ta fram ett jämställdhetsprogram för kommunerna i Stockholms län.

Förbundsstyrelsen för Liberalerna i Stockholms län utsåg en arbetsgrupp som utifrån det jämställdhetsprogram som Stockholm stad tog fram förra året, gavs i uppdrag att arbeta fram användbara och konkreta förslag för att öka jämställdheten i länets kommuner. Programmets syftar till att vara en inspirationskälla och en verktyglåda för kommunpolitiker i länet.

Arbetsgruppen har bestått av Ing-Marie Viklund (ordförande), Marianne Damström Gereben, Hans Ahlgren, Thomas Sundblad, Annika Dellås och Maria Johansson. Arbetet har letts tillsammans med Erika Larsson som ansvarig från Liberalernas Stadshus kansli. Under arbetets gång har medlemmarna haft möjlighet att komma med inspel vid ett medlemsmöte samt via enkätutskick till föreningarna.

Inledning

Sverige har vunnit stora segrar inom jämställdhet och ses ofta som ett feministiskt föregångsland. Liberalerna har spelat en stor roll i detta, och har en stolt historia i att främja kvinnors rättigheter. Liberal feminism innebär att alla, oavsett kön, ska kunna vara den man vill, älska den man vill och fritt forma sitt liv efter sina drömmar. Det handlar om att undanröja hinder, orättvisa strukturer och fördomar som begränsar och förminskar människor. Det är kvinnorna som genom historien har förnekats sitt fulla människovärde, eftersom männen har haft makten såväl juridiskt som ekonomiskt. I takt med att allt fler av de formella hindren för kvinnors jämställdhets har röjts, har fokus landat på de sociala hindren.

Könsroller och fördomar spelar fortfarande en oerhört stor roll i hur mäns och kvinnors liv formas. Att bekämpa dessa är en frihetskamp inte bara för kvinnor, som därigenom får mer egenmakt och inflytande, utan även för männen. Den manliga könsrollen är snäv och otillåtande och får konsekvenser såsom psykisk ohälsa och våldsbeteende som skadar såväl samhället som mannen själv. I den liberala visionen om ett jämställt samhälle ska barn få växa sig trygga i hela sin personlighet och bli hela människor utan könsstereotypa begränsningar.

Jämställdhetsproblem genomsyrar samhället i stort. Därför är jämställdhet viktig att beakta på alla politiska nivåer. I kommunalpolitiken formar vi skola, omsorg, kultur, idrott och stadsmiljö. Den ojämställdhet som finns här ligger nära den enskilda medborgaren. Pojkar som hamnar efter i skolan, flickor som inte ges samma möjligheter till idrottsutövande eller äldre kvinnor som går ner i arbetstid på grund av bristande anhörigstöd. Ett arbete mot könsdiskriminering ska också länkas ihop med andra diskrimineringsgrunder såsom funktionsnedsättning, hbtq eller etnicitet.

Mäns våld mot kvinnor är ett alltför stort samhällsproblem och frihetskränkning för individen, som dessutom innebär en hög samhällskostnad. Socialpolitiken bör därför ha ett fokuserat och högkvalitativt arbete för att förebygga, ingripa och skydda utsatta kvinnor och barn. Sverige är idag ett mångkulturellt samhälle. För många kvinnor och barn lever i sociala miljöer som präglas av en stark patriarkal norm och klantänk med hedersförtryck. För vuxna kvinnor är nyckeln till frihet svenska språket och möjlighet till egen inkomst. Barn i dessa familjer behöver bemötas med kunskap och handfasta åtgärder för att bryta sig fria och kunna utvecklas mot ett liv där de själva bestämmer. Det behövs en kvinnlig frigörelse i förorterna.

Kvinnor och män ska också ha samma möjligheter att utbilda sig och tjäna pengar för att få ekonomisk självständighet livet ut. Fler kvinnor ska också starta och driva företag. Jämställdhet har ingen åldersgräns och ska inte bara gälla unga och yrkesverksamma. Många årsrika kvinnor tar idag ett stort ansvar för sina anhöriga enligt en könsstereotyp uppfattning om deras funktion i samhället.

Arbetet för jämställdhet handlar i grunden om att kön inte ska spela någon roll för en människas möjligheter att förverkliga sig själv. Liberalerna i Stockholmsregionen ska ständigt driva på för en jämställdhetspolitik som ger alla individer rätt till ett liv i frihet oavsett vem man är eller var i Stockholms län man bor.

1. En jämställd förskola och skola

FÖRSKOLAN

2. Barn i förskolan gynnar föräldrars jämställdhet

Barns vistelse i förskolan samt reformer som lovförskola, integrationsförskola och obligatorisk språkförskola ska värnas. Dessa reformer bidrar till att kvinnor med olika socioekonomisk bakgrund har möjlighet att kombinera familj- och yrkesliv och därmed stärka sin egen ekonomiska självständighet och frihet.

3. Förskola även om föräldrarna inte arbetar

Även om föräldrarna är arbetslösa eller föräldralediga för ett syskon så ska barn erbjudas tillräckligt lång vistelse på förskola för att de kan ta del av den pedagogiska verksamheten. Detta är generellt mer än den lagstadgade tiden om 15h/veckan, allra helst 30 timmars förskola.

4. Barnomsorg på obekväma arbetstider

Det är viktigt att erbjuda barnomsorg på obekväma arbetstider. Kvinnor liksom män arbetar inom sektorer med oregelbundna arbetstider, ofta på kvällar och nätter bl.a. med sjukvård, hemtjänst och kollektivtrafik eller inom polisen, besöksnäringsarna, teatern med flera områden. Det är en jämställdhetsfråga för alla att barnomsorg kan erbjudas på flexibla tider. Flexibilitet vid förläggning av barnomsorgstid kan också vara viktig för arbetssökande och föräldralediga.

5. En förskola fri från könsstereotyper

Stockholmsregionens förskolor ska ge alla barn möjlighet att utveckla sin personlighet, fri från könsstereotypa förväntningar. Personalen ska få utbildning i genuspedagogik för att garantera att flickor och pojkar behandlas likas. Ett sätt att tidigt bryta könsnormer är att också anställa manliga pedagoger och barnskötare på förskolorna och att säkerställa en god arbetsmiljö för alla.

6. Skydd mot övergrepp

Alla förskolor ska ha rutiner för att upptäcka och förhindra övergrepp från personalen, t.ex öppna dörrar vid blöjbyte, förbud att bära privat mobil med kamera samt att begränsa ensamarbete. Utdrag ur brottsregistret och grundlig referenstagning med dokumentation ska alltid göras vid anställning av personal. Barn behöver också tidigt få lära sig om kroppintegritet och att det är viktigt att sätta gränser. Rädda Barnen har t.ex. en etablerad satsning som heter "Stopp min kropp".

GRUNDSKOLAN OCH GYMNASIET

7. Trygghet i skolan som plats

Den fysiska skolmiljön ska vara en trygg plats som försvårar möjligheter till våld och trakasserier, dvs öppna ytor där lärare och andra vuxna i skolan kan ha god insyn i elevernas psykosociala miljö, även utanför klassrummet. Detta inbegriper även vägen till skolan. Alla elever ska kunna ta sig till och från skolan utan att oroa sig för trakasserier.

8. Utveckla det våldspreventiva arbetet i skolan

Personalen i våra skolor, fritidsgårdar och socialtjänst ska kompetensutvecklas i att arbeta med pojkars och unga mäns kroppsintegritet, impuls kontroll, syn på manlighet samt värderingar gällande hbtq-personer och kvinnor. Arbetet ska också fostra barn och unga till att agera när de ser kränkningar mot kamrater. Ett gott exempel är MVP-programmet (Mentors in Violence Prevention), en framgångsrik metod för att minska våldet.

9. Satsa på pojkars skolresultat och förbättrade livsmöjligheter

Många pojkar har problem med läskunnighet och halkar efter i skolan. Detta är ett jämställdhetsproblem men också ett samhällsproblem då de riskerar att misslyckas i skolan och få sämre livschanser, i värsta fall dras in i kriminalitet. Pojkars "anti-pluggkultur" ska motverkas och man bör satsa på attraktiva skolbibliotek och positiva manliga förebilder i skolan. Läsförmågan bör mätas och följas för att lästräning ska kunna sättas in. Skolverkets "Läsluftet" är utmärkt material för läsutveckling.

10. Elevhälsa och psykisk ohälsa

Tjebers och killars psykiska ohälsa ska tas på allvar. Undersökningar visar att speciellt flickors psykiska ohälsa har ökat under senare tid (Stockholmsenkäten). Alla skolor ska ha tillgång till elevhälsoteam, och eleverna ska veta hur de får kontakt. Elevhälsan bör samverka med socialtjänsten och BUP. Pop-up-ungdomsmottagningar på fritidsgårdar kan sänka trösklarna för fler att våga besöka. Ett lyckat initiativ är Kulturskolans "Dansa utan krav" för flickor och hbtq-personer med stress och psykisk ohälsa.

11. Ungas sexualkunskap måste stärkas

I dag är det många ungdomar som hämtar sin kunskap om sex och sexualitet från pornografi. Det medför en förvrängd uppfattning om sex som kan leda till direkt skadligt beteende. Därför är det viktigt att skolan ger eleverna en kvalitativ undervisning i sex- och samlevnad som belyser rätten till den egna kroppen och sexualiteten. Perspektiv kring hbtq och funktionsnedsättning ska vara en självklar del av sexualundervisningen

12. Varje barn och skolungdom har en okränkbar rätt till sin egen kropp

Skolan har ett ansvar att tillhandahålla skoleleverna en fysisk och digital miljö fri från sexuellt våld. Skolorna ska ha lämpliga redskap, tex webfilter, för att säkerställa att deras digitala redskap inte används för spridning av olämpligt sexuellt material. Skolans förebyggande arbete för att förhindra och motverka sexuellt våld och övergrepp ska utökas.

13. En trygg och jämställd kultur i klassrummet

Ordning och reda i klassrummet är en förutsättning för goda skolresultat. Duktiga flickor ska inte sättas mellan stökiga pojkar för att lugna ner stämningen. Det är viktigt att upprätthålla ordningsregler, så att eleverna kan fokusera på sitt eget lärande. Läraren bör också säkerställa att pojkar och flickor får lika mycket talartid, även vid de tillfällen då undervisning bedrivs digitalt.

14. Bryt könsmonstren i gymnasieevalen

Valet av gymnasieutbildning präglas fortfarande av könsmonstren. Studie- och yrkesvägledare ska spela en viktig roll att öppna elevers ögon för att andra yrkesval än de könstypiska. Det gäller i synnerhet de yrkesinriktade programmen. Riktade studiebesök kan göras för att väcka intresset för olika studieeval.

15. En socialpolitik för jämställdhet

16. Uppmuntra mäns goda föräldraskap

De föräldrastödsprogram som erbjuds av kommunerna ska verka för att fler män deltar så att programmen får en jämnare könsfördelning. Öppna förskolor ska också arbeta för att uppmuntra mäns föräldraskap, t.ex med att ordna pappaträffar. Socialtjänsten ska verka för att fäder involveras vid ärenden rörande barnen och inte slentrianmässigt vända sig enbart till mamman.

17. Säkerställ att övergrepp inte förekommer på HVB-hem

Hem för vård eller boende, HVB, är en verksamhet som bedriver behandling eller är inriktad på omvårdnad, stöd eller fostran för såväl unga som vuxna. Under senare år har det kommit rapporter om sexuella övergrepp från personal och andra boende mot flickor som omfattats av denna vård. Det är därför av yttersta vikt att personal utbildas och verksamheten kontrolleras för att utesluta att detta händer.

18. Socialsekreterare ska få god fortbildning

Möjligheter till kompetensutveckling är en avgörande faktor för en kvalitativ socialtjänst. Viktiga fortbildningsområden är mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt hbtq-frågor. Särskild kompetens om hur förtrycket av kvinnor med funktionsnedsättning ser ut behöver säkerställas. Socialstyrelsen har ett bra material om detta som heter "Sällan sedda".

19. Samordna myndighetsutövning och stödinsatser för att bekämpa våld mot kvinnor

Våldsutsatta kvinnor ska få ett samordnat och evidensbaserat stöd från första kontakten med socialtjänsten. Polis, socialtjänst och sjukvård bör, vid utredning av våld, samlokaliseras liknande Barnahus för våldsutsatta barn, så våldsutsatta personer endast behöver återge sin historia vid ett tillfälle. Idag riskerar brottsoffer att slussas runt mellan olika myndigheter.

20. Säkra långsiktighet för kvinno- och mansjourer

Stödet till kvinnojourer och mansjourer ska vara långsiktigt och främja hög kvalitet. De årliga ansökningarna för föreningsbidrag gör jourernas långsiktiga planering av verksamheten svår. Kvinnojourer och mansjourer ska ses som viktiga samhällsinstitutioner som i många fall hjälper kommunen att ta sitt lagstadgade ansvar för våldsutsatta kvinnor och män. I stället för årliga kommunala föreningsbidrag som gör verksamheten svårplanerad, skulle t.ex en bidragsram för minst en rullande treårsperiod vara att föredra framför årligt bidrag, förenat med villkoret att verksamheten drivs som planerat.

21. Kommunernas kvinnojourer ska vara tillgängliga

Kvinnjourernas verksamhet behöver finnas i lokaler som är tillgängliga för kvinnor med funktionsnedsättning. Det behövs också en kompetenshöjning kring våld mot kvinnor med funktionsnedsättning.

22. Inrätta fler utslusningslägenheter för våldsutsatta kvinnor

Ett skyddat boende är en temporär lösning när en kvinna har lämnat en våldsamt relation. Våldsutsatta kvinnor har sällan råd att flytta till eget boende direkt efter att de har sökt skydd från våld. Därför är det viktigt att inrätta fler utslusningslägenheter så att en kvinna som lämnar sin våldsamma partner inte riskerar att bli hemlös.

23. Jämställt ekonomiskt bistånd

När hushåll ansöker om gemensamt försörjningsstöd är det viktigt att dialog förs med båda makarna. Individuella informationssamtal ska hållas för att samma information ska nå båda parter. Försörjningsstödet ska också delas upp på hälften och betalas ut till parterna separat.

24. Jämställda hyreskontrakt

Kommunala bolag ska normalt möjliggöra för två vuxna som bor stadigvarande i samma hyreslägenhet att båda undertecknar hyreskontraktet. Det stärker jämställdheten och manifesterar att båda har lika rätt till lägenheten och samma ansvar för hyran.

25. Våld mot män i nära relationer

Våld i nära relationer kommer oftast till uttryck genom mäns våld mot kvinnor men både hetero- och homosexuella män kan utsättas för våld av sina partner. Det finns ett stort tabu för män att söka hjälp. Därför måste de myndigheter som kan och ska hjälpa män som utsätts för våld, ha rätt kunskap och kompetens.

26. Kvinnor i hemlöshet

Kvinnor i hemlöshet och missbruk är extra sårbara eftersom de riskerar att utsättas för övergrepp och hamna i prostitution. Därför behövs riktade insatser och härbärgen med speciell inriktning på kvinnor.

27. Hedersförtryck och kvinnors integration

28. Kartlägg och klargör förekomsten av hedersrelaterat våld mot unga

För att kunna arbeta mot hedersförtryck måste dess utbredning och natur kartläggas i kommunen. Hedersförtryck har mycket olika uttryck som kräver olika åtgärder. Förekomst av tvångs gifte, könsstympning och hedersmord är de grövsta formerna, men även förtryck i formen av social kontroll och begränsning av livsval såsom studier och partner ska kartläggas.

29. Bekämpa hedersförtrycket bland unga

En handlingsplan för att motverka hedersförtryck ska tas fram för kommunens specifika problembild, som en följd av kartläggningen. Det är viktigt att denna typ av frågor inte ses som en familjeangelägenhet utan ska tas på allvar och anmälas. Även HBTQ-ungdomar drabbas i hederskontext och de också få det stöd och hjälp de behöver. Kommunens arbete ska följas upp och utvärderas kontinuerligt.

30. Utbilda kommunens personal

De aktörer som unga personer kommer i kontakt med, t.ex. socialsekreterare, skolpersonal, fritidsledare, och personal på ungdomsmottagningarna behöver ha kompetens i frågor som rör hedersförtryck. För kompetensutveckling kan kommuner vända sig till Origo, Stockholm läns resurscentrum för hedersrelaterat våld och förtryck. Specifikt ska också skolhälsopersonalen ta upp frågan om våld vid de hälsokontroller som är obligatoriska för eleverna.

31. Använd lagstiftningen

Liberalerna har drivit igenom många lagskärpningar för att skydda barn från hedersförtryck. Det är viktigt att de används. Anmälan alltid görs då tvångs gifte misstänkts, och barn kan föreläggas med utreseförbud som skydd mot att bli bortgifta i hemlandet. All personal i socialtjänst och skola ska vara uppdaterade kring den senaste lagstiftningen för att kunna skydda barn och unga från hedersförtryck.

32. Pojkar och unga män är både offer och förövare

Pojkar och unga män i en hederskontext lever med dubbla roller, dels som offer eftersom de påtvingas de hedersnormer som styr familjen, dels som förövare eftersom de förväntas försvara familjens heder genom att kontrollera sina systrars liv. Kompetens i hedersfrågor måste också innefatta en förståelse för pojkars situation och särskilda behov, avseende deras roll i hedersproblematiken.

33. Gör fritidsaktiviteter lättillgängliga

Uppmuntra fritidsaktiviteter på skolan eller direkt i samband med skoldagens slut, för att underlätta för flickor att få tillgång till kultur och idrott. T.ex anordnar TRIS och även vissa lokala idrottsklubbar sådana aktiviteter.

34. Egenmakt hos vuxna kvinnor

Kvinnor som kommer till Sverige i vuxen ålder med en kontrollerande familj hamnar snabbt i utanförskap. De behöver lära sig svenska språket och komma ut på arbetsmarknaden. Kommunerna bör därför särskilt satsa på kvinnornas egenmakt. Ett lyckat exempel är kommunala bostadsbolaget Botkyrkabyggen som anställer kvinnor i utsatta områden som lokalvårdare.

35. Samhällsorientering för anhöriginvandrare

Kvinnor som anhöriginvandrar har en möjlighet till ökad integrering och egenmakt genom den samhällsorientering som erbjuds. Alltför få tar denna möjlighet och kommunerna bör arbeta för att öka deltagandet. För att få fler kvinnor att delta i samhällsorientering liksom i etableringsinsatser bör kommunen arbeta uppsökande mot nyanlända kvinnor.

36. Skapa mötesplatser som gynnar kvinnors integration

Kommunen bör hitta sätt att uppmuntra möten mellan majoritetsbefolkningen och invandrade kvinnor. Här kan de se svensk jämställdhet och få en bild av de livsmöjligheter de har i Sverige. Exempel är Nya Kompisbyrån som matchar kvinnor med utländsk bakgrund med etablerade svenskor i projektet Kv(in)na och även "Svenska med baby".

37. Garantera möjligheten till tolk i myndighetskontakter

Den kvinna som lever i förtryck i Sverige kontrolleras ytterligare i kontakter med myndigheter då svenskkunskaperna är bristfälliga. Vare sig make, barn eller annan familjemedlem ska tillåtas fungera som kvinnans tolk i kontakt med myndigheter. Det är viktigt att möjlighet till tolk finns så att en korrekt översättning kan garanteras.

38. Jämställdhetspolitik för jobb och företagande

39. Kommunal upphandling med jämställdhetskrav

Sveriges kommuner upphandlar varje år varor och tjänster för många miljarder kronor. I rollen som inköpare kan man ställa krav på leverantörerna att visa på hur man arbetar med jämställdheten i den egna verksamheten.

40. Ungt företagande stimulerar kvinnors entreprenörskap

Kvinnors entreprenörskap i Sverige ligger lågt i jämförelse med andra länder. Forskning visar att tjejer som fått möjlighet att driva UF-företag, i betydligt större utsträckning startar företag än kvinnor utan UF-bakgrund. Därför ska kommuner uppmuntra till att UF (ung företagsamhet) ska finnas som tillval på så många gymnasieskolor som möjligt.

41. Lyfta fram kvinnliga förebilder och skapa mötesplatser för befintliga och blivande kvinnliga företagare, innovatörer och riskkapitalister

I syfte att underlätta kunskapsöverföring och möjliggöra investeringar skapa och stötta mötesplatser, anordna event och nätverksträffar för kvinnor som driver företag

42. Höj attraktiviteten för könsdominerade branscher

Kommunen ska tillsammans med olika branschorganisationer jobba långsiktigt med kampanjer, prova-på-dagar där man får testa olika yrken och unga ambassadörer för att barn och unga ska få upp ögonen för andra yrken och branscher än de könstypiska.

43. Uppmuntra tjejers teknikintresse

Kommunen ska tillsammans med andra aktörer uppmuntra tjejers intresse för teknik och naturvetenskap. Utmärka exempel på detta är initiativet Tjejer kodar eller KTH:s teknikfestival Tekla.

44. Idrott och kultur som skapar jämställdhet

45. Vem använder idrottsanläggningarna och vilka anläggningar saknas

Traditionellt sett har kommuner investerat i, och drivit idrottsanläggningar samt spontanidrottsytor som använts av pojkar och män i betydligt högre utsträckning än i sådana som använts av flickor och kvinnor. Kommunerna bör kartlägga och analysera framtida investeringar i idrottsanläggningar ur ett jämställdhetsperspektiv. Idrottsanläggningar ska anläggas och utformas med tanke på tillgänglighet oavsett om du är utövare, tränare, medföljande förälder eller publik.

46. Fördelning av resurser mellan idrotter och inom föreningar

Fördelning av träningstider ska vara rättvis. Fördelningen ska ske mellan idrotter men även inom föreningar. Idag ser vi att herrlag/killag får "bättre" tider tidigt på kvällarna medan flick- och damlag får "sämre" tider sent på kvällarna. Fördelning av ekonomiska och materiella resurser inom föreningar bör också ha ett jämställdhetsperspektiv.

47. Uppmuntra pojkar och flickor att pröva fritidsaktiviteter som inte är könstypiska

Genom riktade bidrag kan vi uppmuntra föreningar och även utövare att pröva idrotter eller kulturarrangemang utanför traditionella könstypiska mönster. Ett exempel kan vara att ishockeyföreningar börjar satsa mer på flicklag medan konståkningsföreningar försöker locka pojkar. Statistik över aktiviteter finns genom föreningarnas LOK-stödsansökningar eller hos kulturskolans kursregister.

48. Inför ett utbildningsbidrag för föreningar som stimulerar jämställd idrott

Styrelse, tränare, föräldrar bör genomgå Riksidrottsförbundets utbildningar i jämställd idrott. Föreningarnas ekonomiska resurser är begränsade och ett sätt att få fler att gå dessa utbildningar kan vara att införa ett kommunalt bidrag som täcker kursavgiften.

49. Sexuella övergrepp eller kränkningar ska inte förekomma inom föreningar.

Det ska inte vara tillåtet att fälla kränkande kommentarer eller andra skällsord i ett omklädningsrum eller på en läktare. Det ska vara nolltolerans mot "locker-room talk". Kommunerna ska ha en dialog och ett nära samarbete med idrottsombudsmannen som ansvarar för Riksidrottsförbundets vissel-

blåsarfunktion. Det ska finnas krav på föreningar att ta in registerutdrag för sina ledare eller andra personer som är nära barn och ungdomar. Föreningar som inte uppfyller detta ska nekas aktivitetsstöd från kommunen.

50. Bibliotek är viktiga för barns läsförmåga

Studier visar att pojkar läser mindre än flickor, vilket leder till sämre språkutveckling hos pojkar och sämre skolresultat. Bibliotek ska bidra till att pojkar upptäcker läsandet. Alla förskolebarn bör besöka kommunens bibliotek och få ett eget lånekort för att kunna upptäcka glädjen i att läsa böcker.

51. Jämställd stadsbyggnad och trafik

52. Samrådsförfarandet måste reformeras

Det råder idag en bristande jämställdhet vid samråd i planprocessen. Genom att göra om samrådsförfarandet med t.ex. mer digitala lösningar kan vi få fler ungdomar och kvinnor att delta. Ytterst handlar det om att säkerställa medborgarnas inflytande och att yngre och kvinnors erfarenheter och upplevelser av det offentliga rummet tas i beaktande i byggprocessen.

53. Jämställt beslutsfattande i nämnder och bolag.

Traditionellt har bygg- och fastighetsfrågor varit manliga frågor med äldre/ medelålders män på posterna i kommunernas stadsbyggnadsnämnder och fastighetsbolag. Fler kvinnor och yngre måste sitta i dessa beslutsorgan. Det är viktigt att detta uppmärksammas och beaktas tidigt i kommunernas olika valprocesser för att på sätt säkra ett mer jämställt beslutsfattande i stadsbyggnadsfrågor.

54. Service ska planeras parallellt med nya bostäder

När nya stadsdelar byggs måste offentlig infrastruktur byggas i samma takt. Kommunerna ska garantera att exempelvis förskolor, vårdcentraler, idrottsmöjligheter, skolor och kollektivtrafik byggs i närområdet. Möjligheten att etablera privatägd service som livsmedelsbutiker bör vägas in. Det handlar också om att bygga bostäder som upplåts med sociala kontrakt, LSS-boenden och en blandning av olika upplåtelseformer för att skapa plats för alla stadens invånare.

55. Underlätta livspusslet – fler arbetsplatser i närheten av medborgarnas bostad

Stockholmarna bor och arbetar på olika ställen. Detta skapar problem genom pendlingstid, trängsel i trafiken och ökad stress. Därför har familjer svårt att få livspusslet att gå ihop. Särskilt utsatt är söderort där många stora arbetsplatser har försvunnit. Liberalerna bör verka för fler arbetsplatser i närheten av boenden. Kommunerna bör också undersöka möjligheterna för "jobbhubs", dvs kontorshotell som kan användas för distansarbete.

56. Bygg bort otryggheten

Kvinnor upplever otrygghet i det offentliga rummet i högre utsträckning än män. Befolkade offentliga rum och urbana stråk bidrar till att förebygga brott och minska känslan av otrygghet. Bättre belysning

och sikt, levande bottenplan, fler offentliga mötesplatser, öppna fasader och bättre skötsel av det offentliga rummet samt utökad torghandel skapar en tryggare stad.

57. Jämställd framkomlighet och säkerhet på trottoarer, gång- och cykelvägar

Kommunerna ska säkra en god och säker trafikmiljö på trottoarer, gång- och cykelvägar. Kraven har ökat drastiskt när så många numera promenerar, cyklar och åker på nya sätt som elsparkcyklar, rullbrädor, inlines m.m. Kommunerna ska också ha en effektiv snöröjning och halkbekämpning som garanterar framkomligheten för alla användare; inklusive äldre med rollator, föräldrar med barnvagn och alla med nedsatt rörelseförmåga. Eftersom kvinnor oftare väljer andra färdmedel än bil är detta en jämställdhetsfråga.

58. Kommunerna ska verka för Nattstopp i kollektivtrafiken och ökad trygghet vid hållplatser

Kommunerna är viktiga kravställare på den kollektivtrafik som regionen handlar upp. Kommunerna bör bli tydligare i sina krav och bland annat verka för att införa Nattstopp i kollektivtrafiken. Det innebär att passagerare sena kvällar och nätter kan stanna bussen varhelst på linjen för att kliva av. På så sätt kommer passageraren närmare hem, promenaden genom mörker blir kortare och fler vågar resa kollektivt.

59. Synliggör historiska kvinnor i det offentliga rummet

Idag syns kvinnor i mycket begränsad utsträckning i både arkiv och stadsbild. Seminarier och teman kan lyfta fram lokalhistoriskt viktiga kvinnor ur arkiven. Torg, kvarter och gatunamn ska i större utsträckning inspireras av kvinnohistoria.

60. Jämställd omsorg

61. Upptäck våld i nära relationer hos äldre

Även äldre och funktionsnedsatta drabbas av våld i hemmet. Hemtjänstpersonalen som kommer nära den utsatta har goda möjligheter att upptäcka och slå larm. Därför behöver dessa ha god utbildning i frågan och rutiner finnas.

62. Säkerställ att kommunen inte diskriminerar kvinnor vid behovsinsatser

Inom hemtjänsten och äldreomsorgen ska man bevilja hjälp utifrån behov, inte utifrån kön. Därför bör bedömningen vid större behovsinsatser anonymiseras för att förhindra diskriminering. Erfarenheten är att kvinnor annars riskerar att beviljas mindre hjälp, framför allt med hushållssysslor. Om kunskap saknas om diskriminering förekommer bör en analys först tas fram för att klargöra kommunens situation.

63. Vård av anhöriga är en jämställdhetsfråga

Många kvinnor tar på sig ansvaret att ta hand om sina närstående äldre. Anhöriga ska ges anhörigstöd för att inte slitas ut. Kommunen ska erbjuda avlösning, ekonomiska bidrag, korttidsboende samt råd och information.

64. Säkerställ att kvinnor och flickor inte diskrimineras vid beslut om LSS-stöd

Tillgång till personlig assistans och andra LSS-insatser är också en jämställdhetsfråga. Den kvinna som inte har tillgång till assistans efter behov riskerar att fastna i beroendet av en partner, ett barn eller andra familjemedlemmar. Statistik visar att flickor och kvinnor får LSS-stöd i lägre grad än pojkar och män.

65. Samordningsfunktion för omsorgskontakter

Anhöriga tvingas ta ett stort ansvar för samordningen av det stöd som deras närstående får. Det är ofta kvinnor som tar det ansvaret. Inrätta därför en samordningsfunktion som kan koordinera samhällets stöd och insatser för personer med särskilda behov, t.ex. funktionsnedsatta och äldre.

66. Kommunen som arbetsgivare

67. Jämställda arbetsplatser

Personer ska inte diskrimineras på grund av kön, etnisk bakgrund eller funktionsnedsättning. Undersökningar ska kontinuerligt göras för att belysa och utvärdera olika aspekter av de anställdas arbetsvillkor. Likabehandlingsplaner som omfattar ovan ska vara kända för de anställda, och följas upp för att säkerställa att de efterlevs. Ett gott verktyg vid rekryteringar är att använda sig av en avkodad urvalsprocess.

68. Inför en visselblåsarfunktion i kommunen

Det ska finnas tydliga och effektiva system för medarbetare att anmäla sexuella övergrepp eller andra handlingar som är brottsliga eller bryter mot stadens grundläggande värderingar. Att anmäla ska aldrig innebära någon risk för den som anmäler.

69. Jämställda förutsättningar för chefer i kvinnligt respektive manligt dominerade sektorer

Studier visar att chefers situation skiljer sig markant åt mellan kvinnligt och manligt dominerade verksamheter inom den kommunala sektorn. Stockholms kommuner bör därför kartlägga de organisatoriska strukturer liksom de krav och resurser som omger chefer i deras arbete, för att på ett bättre sätt ge chefer i alla kommunala verksamheter likvärdiga och goda förutsättningar att klara sitt uppdrag.

70. Förebygg skador och sjukskrivning genom utbildning och välfärdsteknik

Inom tekniska yrken är normen att olika maskiner kräver utbildning. Inom t.ex. hemtjänst, däremot är det inte alltid självklart med utbildning i hur man förflyttar brukare eller genomför tunga lyft. Kommunens verksamheter ska se till att arbetstagarna har tillräckliga kunskaper om arbetsteknik och hjälpmedel för att undvika risken för belastningsbesvär. Kommunen bör investera i välfärdsteknik som kan förebygga belastningsskador.

71. Förstärkningsteam avlastar socialsekreterare

Socialsekreterare är en kvinnodominerad grupp som ofta har en tuff arbetsbörda. Stockholm Stad har tagit fram förstärkningsteam för att säkerställa avlastning vid arbetstoppar, samt för att underlätta möjlighet till kompetensutveckling. Detta initiativ kan med fördel användas även i andra kommuner.

72. Underlätta ett jämställt familjeliv

Kommunen ska verka för att möjliggöra för de anställda att ha ett jämställt familjeliv. Med hjälp av god verksamhetsplanering ska därför heltidsanställningar om möjligt vara förstahandsalternativet. Manliga anställda ska också uppmuntras att dela på föräldraledigheten med sin partner.